

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 9 maja 2023 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Małgorzata Bednarek (przewodniczący)

SSN Zbigniew Kapiński (sprawozdawca)

SSN Ryszard Witkowski

Protokolant Agnieszka Niewiadomska

przy udziale prokuratora Prokuratury Krajowej Roberta Tarsalewskiego,
w sprawie Ł. C.

oskarżonego z art. 286 § 1 k.k.

po rozpoznaniu w Izbie Karnej na rozprawie

w dniu 9 maja 2023 r.,

kasacji, wniesionej przez prokuratora

od wyroku Sądu Okręgowego we Wrocławiu

z dnia 23 sierpnia 2022 r., sygn. akt IV Ka 865/22,

zmieniającego wyrok Sądu Rejonowego dla Wrocławia - Krzyków we Wrocławiu

z dnia 14 marca 2022 r., sygn. akt VII K 793/21,

**uchyla zaskarżony wyrok i sprawę oskarżonego Ł. C.
przekazuje Sądowi Okręgowemu we Wrocławiu do ponownego
rozpoznania w postępowaniu odwoławczym.**

UZASADNIENIE

Sąd Rejonowy dla Wrocławia-Krzyków we Wrocławiu wyrokiem z dnia 14 marca 2022 r., sygn. akt VII K 793/21 orzekł wobec Ł. C. na karę 8 miesięcy

ograniczenia wolności z obowiązkiem wykonywania nieodpłatnej kontrolowanej pracy na cele społeczne w wymiarze 30 godzin w stosunku miesięcznym oraz zobowiązał do naprawienia szkody na rzecz pokrzywdzonego w kwocie 500 zł.

Od powyższego wyroku apelację wniósł obrońca oskarżonego Ł. C.

Sąd Okręgowy we Wrocławiu wyrokiem z dnia 23 sierpnia 2022 r., sygn. akt IV Ka 865/22, po rozpoznaniu apelacji obrońcy skazanego, zmienił zaskarżony wyrok w ten sposób, że uniewinnił oskarżonego Ł. C. od popełnienia przypisanego mu czynu.

Kasację od wyroku Sądu Okręgowego we Wrocławiu wniósł prokurator, zaskarżając powyższy wyrok w całości na niekorzyść oskarżonego, zarzucając mu rażące i mające istotny wpływ na treść wyroku naruszenie prawa procesowego, a mianowicie art. 413 § 1 pkt 4 k.p.k. i art. 413 § 2 pkt 1 k.p.k., polegające na błędnym uznaniu, że czyn przypisany oskarżonemu przez Sąd I instancji nie zawiera kompletnego opisu przestępstwa z art. 286 § 1 k.k., poprzez pominięcie w opisie znamienia „wprowadzenia w błąd lub niezdolność do należytego pojmowania przedsiębranego działania”, podczas gdy opis przestępstwa zarzucany oskarżonemu zawiera zwrot stanowiący odpowiednik leksykalny, a mianowicie fakt podania danych innej osoby jako sprzedawcy oraz nie wywiązania się z umowy sprzedaży.

Skarżący wniósł o uchylenie zaskarżonego orzeczenia w całości i przekazanie sprawy oskarżonego Ł. C. Sądowi Okręgowemu we Wrocławiu IV Wydział Kamy Odwoławczy do ponownego rozpoznania w postępowaniu odwoławczym.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje.

Kasacja wniesiona przez prokuratora jest zasadna w stopniu oczywistym.

Należy w pełni podzielić stanowisko prokuratora, z którego trafnie wynika, że proces karny nie jest procesem formułkowym, tym samym w opisie czynu nie trzeba bezwzględnie posługiwać się zwrotami ustawowymi, opis ten musi bowiem odzwierciedlać komplet znamion zarzucanego i finalnie przypisanego przestępstwa. W tym zakresie wielokrotnie wypowiadał się również Sąd Najwyższy, wskazując, że przepis art. 413 § 1 pkt 4 i § 2 pkt 1 k.p.k., normujący strukturę wyroku skazującego, nie formułuje wymogu, by w opisie czynu przytoczono *expressis verbis* brzmienie ustawowe wszystkich znamion czynu zabronionego. Wymogiem jest natomiast to, by

określenie przypisanego czynu było dokładne, a kwalifikacja prawna była efektem subsumcji ustalonych faktów pod właściwy przepis prawa materialnego (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 19 października 2022 r., sygn. II KK 166/22). Innymi słowy treść zawarta w opisie czynu przypisanego powinna odpowiadać zawartością semantyczną znaczeniu wszystkich znamion określających typ przestępstwa, a każde znamię typu przestępstwa powinno znajdować konkretyzację w opisie czynu. Znamiona zakreślają wszak granice obszaru kryminalizacji w sposób abstrakcyjny, natomiast celem procesu karnego w stadium jurysdykcyjnym jest rozstrzygnięcie, czy zarzuconym czynem oskarżony wypełnił każde z syntetycznie ujętych znamion typu przestępstwa, a jeśli tak, na czym to polegało. Uznanie, że czyn odpowiada znamionom przestępstwa następuje w drodze subsumpcji, a więc podciągania konkretnego stanu faktycznego pod ogólną normę sankcjonowaną, wyśłowioną w przepisie prawa karnego materialnego. W konsekwencji należy stwierdzić, że pominięcie ustawowego określenia znamienia przestępstwa w opisie czynu przypisanego nie stanowi przeszkody w uznaniu, iż wypełnia on znamiona konkretnego przestępstwa, jeśli opis ten mieści w granicach pojęć, którymi przepis prawa materialnego określa te znamiona (wyrok Sądu Najwyższego z dnia 8 lutego 2022 r., sygn. V KK 545/20 oraz wyroki: z 22 października 2009 r., IV KK 111/09; z dnia 24 czerwca 2013 r., V KK 435/12; z dnia 26 listopada 2014 r., II KK 141/14, OSNKW 2015, z. 5, poz. 42 i z dnia 2 lipca 2015 r., V KK 138/15, OSNKW 2015, z. 11, poz. 97 oraz postanowienia z dnia 5 grudnia 2013 r., sygn. II KK 212/13, OSNKW 2014, z. 5, poz. 38 i z dnia z dnia 4 września 2014 r., sygn. V KK 156/14).

Tego rodzaju sytuacja zaistniała w sprawie niniejszej, bowiem w opisie czynu przyjętego w ślad za aktem oskarżenia w części dyspozytywnej wyroku Sądu Rejonowego dla Wrocławia-Krzyków we Wrocławiu, nie posłużono się wprawdzie wprost pojęciem „wprowadzenie w błąd”, ale zawarto w nim określenie „zaoferował do sprzedaży telewizor marki [...] 49 cali” oraz „a następnie nie wywiązał się z zaciągniętego zobowiązania nie wysyłając pokrzywdzonemu zakupionego przedmiotu oraz nie zwrócił mu, pomimo zgłoszenia żądania, wpłaconych pieniędzy”, co zdaniem Sądu Najwyższego jednoznacznie pozwala na przyjęcie, że znamię „wprowadzenie w błąd” zostało w opisie czynu należycie ujęte. Dla realizacja bowiem typu czynu zabronionego z art. 286 § 1 k.k. niezbędne jest ustalenie, że

doprowadzono inną osobę do niekorzystnego rozporządzenia mieniem, przez wprowadzenie jej w błąd albo wyzyskanie błędu, lub wyzyskanie niezdolności do należytego pojmowania przedsiębranego działania, a sprawca działał w celu osiągnięcia korzyści majątkowej. Opis czynu zarzucanego Ł. C. bez wątpienia odpowiada znaczeniu wszystkich znamion ustawowych przestępstwa z art. 286§1 k.k.

Z wyżej przedstawionych względów, podzielając stanowisko skarżącego, że w niniejszej sprawie doszło do rażącego i mającego istotny wpływ na treść orzeczenia naruszenia art. 413§1 pkt 4 k.p.k. i art. 413§2 pkt 1 k.p.k., Sąd Najwyższy uchylił zaskarżony wyrok Sądu Okręgowego we Wrocławiu z dnia 23 sierpnia 2022 roku, sygn. akt IV Ka 865/22, na mocy którego Ł. C. został uniewinniony od popełnienia zarzucanego mu czynu i przekazał sprawę temu Sądowi do ponownego rozpoznania. Przy ponownym rozpoznaniu Sąd odwoławczy powinien mieć na uwadze wyżej poczynione rozważania oraz przytoczone orzecznictwo Sądu Najwyższego dotyczące omawianego zagadnienia, co pozwoli temu Sądowi na wydanie prawidłowego rozstrzygnięcia w postępowaniu apelacyjnym.

Uwzględniając podniesiony w omawianej kasacji zarzut, Sąd Najwyższy dostrzega również potrzebę odniesienia się do tych rozważań Sądu odwoławczego, które budzą wątpliwości odnośnie trafności stanowiska przy analizie poszczególnych zarzutów zawartych w apelacji obrońcy oskarżonego Ł. C.

Rozważając zasadność zarzutu obrazy prawa materialnego tj. art. 286§1 k.k. podniesionego w pkt. 1 zwykłego środka zaskarżenia, Sąd Okręgowy we Wrocławiu błędnie stwierdził, że w miejsce tego zarzutu apelującego powinien postawić zarzut obrazy art. 413§2 pkt 1 k.p.k. Podkreślić bowiem należy, że z utrwalonego orzecznictwa Sądu Najwyższego wynika w sposób jednoznaczny, że uchybienie polegające na naruszeniu prawa materialnego sprowadza się do wadliwego zastosowania lub niezastosowania przepisu prawa, odpowiednio w sytuacji, gdy Sąd miał ustawowy obowiązek dany przepis zastosować lub nie było ustawowych podstaw do jego zastosowania albo na błędnej wykładni prawa. Zarzut ten można skutecznie postawić jedynie wtedy, gdy podnoszący go w środku zaskarżenia nie kwestionuje ustaleń faktycznych przyjętych za podstawę wyroku, a wyłącznie podważa trafność oceny prawnej czynu poddanego subsumpcji ustalonych faktów

pod dany przepis prawa materialnego (albo też nie zgadza się z dokonaną przez Sąd wykładnią tego przepisu) – por. wyrok Sądu Najwyższego z 21 marca 2019 r., sygn. V KK 108/18, Lex nr 2642389. Podobne stanowisko odnośnie omawianego zagadnienia Sąd Najwyższy zajął także w postanowieniu z dnia 15 lipca 2021 r., gdzie stwierdzono, że obraza prawa materialnego może być podstawą zarzutu, jedynie wtedy, gdy ma ona charakter samoistny. Inaczej mówiąc, naruszenie prawa materialnego polega na jego wadliwym zastosowaniu bądź niezastosowaniu w orzeczeniu, które jest oparte na trafnych i niekwestionowanych ustaleniach faktycznych (V KK 292/21, Lex nr 3391138). Mając zatem na uwadze przytoczone judykaty oraz utrwalone w tym zakresie stanowisko Sądu Najwyższego nie można zaakceptować stanowiska Sądu odwoławczego, że zarzut obrazy przepisu art. 413§2 pkt 1 k.p.k. jest właściwy do kwestionowania zastosowanej w wyroku przez Sąd meriti kwalifikacji prawnej czynu. W tym zakresie należy w sposób stanowczy stwierdzić, że właściwym rodzajowo zarzutem służącym do kwestionowania dokonanej przez Sąd pierwszej instancji oceny prawnej zachowania oskarżonego jest zarzut określony w art. 438 pkt 1 k.p.k. a nie zarzut obrazy przepisu postępowania karnego, tj. art. 413§2 pkt 1, jak bezpodstawnie uznał Sąd Okręgowy w pisemnych motywach zaskarżonego wyroku. Jednocześnie zaznaczyć należy w kontekście palety zarzutów podniesionych w apelacji przez obrońcę oskarżonego, że Sąd Najwyższy prezentuje również jednoznaczne stanowisko odnośnie tego, że skuteczne podniesienie zarzutu obrazy prawa materialnego jest możliwe, gdy nie podważa się ustaleń faktycznych poczynionych w zaskarżonym orzeczeniu, a kwestionuje się zastosowanie konkretnej normy materialno-prawnej do zdarzenia ustalonego w wyniku procesu (postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 20 lipca 2021 r., sygn. III KK 350/20, Lex nr 3392537).

Należy zaś zauważyć, że obrońca oskarżonego Ł. C. w zarzucie z pkt. 3 swojej apelacji zarzucił jednocześnie (obok zarzutu obrazy prawa materialnego tj. art. 286§1 k.k.) błąd w ustaleniach faktycznych przyjętych za podstawę orzeczenia dotyczący ustalenia, że oskarżony wprowadził pokrzywdzonego w błąd, co do zamiaru wywiązania się z realizacji zamówionego telewizora.

Istotne wątpliwości budzi również stanowisko Sądu odwoławczego zawarte w uzasadnieniu zaskarżonego wyroku w zakresie istoty zarzutu określonego w art. 438

pkt 3 k.p.k. oraz kwestii tzw. zarzutów mieszanych. Zdaniem Sądu Okręgowego we Wrocławiu, błąd w ustaleniach faktycznych ma charakter wtórny i świadczy o relewantności zarzutu naruszenia art. 7 k.p.k., gdyż obraza tego przepisu mogła mieć wpływ na treść wyroku poprzez dokonanie błędnych ustaleń faktycznych co do sprawstwa oskarżonego. „Nie ma więc potrzeby formułowania dodatkowego zarzutu błędu w ustaleniach faktycznych”. To ostatnie cytowane zdanie wyraża błędne stanowisko Sądu odwoławczego odnośnie braku potrzeby jednoczesnego stawiania zarzutu obrazy przepisów postępowania karnego np. art. 7 k.p.k. oraz błędu w ustaleniach faktycznych. Dla Sądu Najwyższego jest bowiem oczywiste, że z uwagi na treść art. 438 pkt 2 k.p.k., który to przepis wymaga wykazania przez skarżącego wpływu obrazy przepisów postępowania na treść wyroku, postawienie w apelacji tylko zarzutu obrazy np. art. 7 k.p.k. czy też innego przepisu ze sfery gromadzenia, analizy i oceny dowodów nie daje Sądowi odwoławczemu podstawy do uwzględnienia opartego tylko na zarzucie obrazy przepisu czy też przepisów prawa procesowego środka zaskarżenia. Dla skuteczności wniesionej apelacji konieczne jest bowiem jednoczesne zakwestionowanie całości lub też określonej części dokonanych przez Sąd meriti ustaleń faktycznych poprzez zarzut określony w art. 438 pkt 3 k.p.k. Nie można zaś uznać, że poprzez sam zarzut obrazy przepisów postępowania karnego można kwestionować ustalenia faktyczne. Zarzut obrazy art. 7 k.p.k. służy bowiem jedynie do podważenia dokonanej przez Sąd oceny określonego dowodu a nie do kwestionowania ustaleń faktycznych. Należy także w tym aspekcie zwrócić uwagę na art. 433§1 k.p.k. z którego treści wynika, że jeżeli środek zaskarżenia został sporządzony przez podmiot profesjonalny to Sąd odwoławczy rozpoznaje sprawę w granicach zaskarżenia i podniesionych zarzutów, a w szerszym zakresie w wypadkach wskazanych w art. 435, art. 439§1, art. 440 i art. 455 k.p.k. Należy zatem przyjąć, że jeżeli w apelacji zostanie postawiony tylko zarzut czy też zarzuty obrazy określonych przepisów postępowania karnego np. art. 7 k.p.k., 410 k.p.k., bez jednoczesnego kwestionowania w całości lub w części dokonanych w sprawie ustaleń faktycznych poprzez zarzut określony w art. 438 pkt 3 k.p.k. to tak zredagowana apelacja nie daje Sądowi odwoławczemu podstaw do dokonania instancyjnej kontroli trafności dokonanych w sprawie ustaleń faktycznych i należy ją uznać za formalnie wadliwą i tym samym nieskuteczną, gdyż nie wykazano

w niej wpływu obrazy przepisów postępowania karnego ze sfery gromadzenia i oceny dowodów na treść wyroku. W ocenie Sądu Najwyższego można tego dokonać jedynie poprzez jednoczesne postawienie w zwykłym środku zaskarżenia zarzutów określonych w art. 438 pkt 2 i 3 k.p.k.

Mając na uwadze powyższe orzeczono jak w sentencji wyroku.